

Samenvatting SER

Herintroductie edelhert en spontane vestiging/komst damhert in het Drents-Friese Wold

Opbouw van de SER

De SER is opgebouwd uit de volgende deelonderzoeken:

Concretisering herintroductie edelhert

Motivatie Bewonersonderzoek

LTO landbouwschade

Rapportage recreatiebaton

Rapport juridische aspecten herintroductie edelhert.

Uitgangspunten SER

Voor de SER zijn uitgangspunten geformuleerd die als basis dienden voor alle deelonderzoeken en voor het in beeld brengen van de effecten.

De uitgangspunten zijn:

Er is geen integraal buitenraster om het gebied.

De populaties edelhert en damhert in het gebied worden beheerd door middel van aantalsregulatie (afschot).

De maximale voorjaarsstand in het gebied is 160 edelherten.

Edelherten en damherten verhouden zich tot elkaar als 1:2. Met andere woorden, een edelhert kan worden vervangen door twee damherten.

Damherten worden niet actief geïntroduceerd. De verwachting is dat binnen 10 jaar damherten vanuit Friese bronpopulaties het Drents-Friese Wold zullen koloniseren.

Er wordt gestart met de herintroductie van 10 edelherten van verschillende geslachten en leeftijden.

Er wordt gestart met kleine groepjes (2 tot 3 dieren) in meerdere deelgebieden binnen het DFW.

Er zijn drie kernen waar met de herintroductie wordt gestart en waar tijdelijke uitwenrasters worden geplaatst.

De herintroductie en uitwenperiode start eind maart.

Na opening van de uitwenrasters vindt monitoring plaats naar het terreingebruik.

Er is een gefaseerde groei naar roedels van maximaal tien dieren.

Er vindt ook in de beginjaren – ook als de maximale stand nog niet is bereikt – aantalsregulatie plaats.

Als in een van de deelgebieden de maximale stand wordt bereikt, vindt op dat moment aantalsregulatie plaats waarbij het jaarlijkse afschot gelijk is aan de jaarlijkse aanwas.

Inliggende voormalige landbouwgronden (nu natuur) zijn en blijven aantrekkelijke fourageer- en rustgebieden

Na de deelonderzoeken volgt een afwegingskader. Dit afwegingsmodel bestaat uit 4 stappen:

1. Objectieve en feitelijke effecten (uit de deelrapporten)
2. Nuanceringen (zaken die niet als feiten in de rapporten benoemd staan, maar wel belangrijk zijn om mee te nemen in de afweging)
3. Oplossen of aanvaardbaar maken van negatieve effecten (input uit deelonderzoeken uit de klankbordgroep)
4. Synthese: oplossingsrichtingen vertalen naar randvoorwaarden. Als er overgegaan wordt tot herintroductie waarbij je rekening houdt met maatschappelijk draagvlak, dan moet aan deze randvoorwaarden worden voldaan.

Het afwegingskader leidt tot de conclusie. De bevindingen van de deelrapporten, het afwegingskader en de conclusie vormen deel I van de SER.

Deel II bestaat uit een verdere uitwerking van de randvoorwaarden en aanbevelingen.

Samenvatting deelrapporten SER

Concretisering herintroductie edelhert

Uit het rapport Concretisering herintroductie edelhert komt als belangrijkste conclusie naar voren dat edelherten een overwegend positief effect hebben op de natuurwaarden van het Drents-Friese Wold. Edelherten zorgen ervoor dat het landschap dynamischer wordt. De overgangszones tussen bos en het open landschap wordt door edelherten breder, gevarieerder en structuurrijker.

Bewonersonderzoek Motivaction

Uit het bewonersonderzoek van Motivaction is naar voren gekomen dat het grootste deel van de omwonenden (66%) positief tegenover de komst van het edelhert staat. 15% van de omwonenden was neutraal en 19% was tegen. Als belangrijkste reden voor de komst van het edelhert werd genoemd een *verrijking van het gebied* (34%). Herten zijn ook *mooi* (27%) en *leuk* (21%), aldus de voorstanders. Tegenstanders maken zich vooral zorgen over *verkeersveiligheid in het gebied* (46%) en de *omvang van de hertenpopulatie* in het Drents-Friese Wold (30%).

Juridisch deelrapport

Het uitzetten van edelherten in het Drents Friese Woud is een herintroductie, waarvoor het ministerie van EZ bevoegd is om op een aanvraag voor een ontheffing te beschikken. Afhankelijk van de locatie zal dat in overeenstemming moeten gebeuren met GS van Fryslân of Drenthe, of beide provincies. Aannemelijk lijkt dat in dit geval afstemming met beide colleges van GS zal moeten plaatsvinden. Het beheer van edelherten voordat de doelstand bereikt is, is mogelijk. Er moet dan worden aangetoond dat beheer noodzakelijk is en dat het doel niet op een andere wijze kan worden bereikt. Ook moet worden aangetoond dat er geen negatief effect is op de staat van instandhouding. Binnen het verspreidingsgebied van Nederland zal dat negatieve effect er niet zijn. Dit moet verankerd worden in een goedgekeurd (door beide GS'en) faunabeheerplan. Daarnaast is een aantal ontheffingen nodig (voor herintroductie (EZ), gebiedsbescherming (GS), soortenbescherming (GS), en populatiebeheer (GS)).

LTO landbouwschade

Vanwege de kennis van het gebied, de binding met de agrarische ondernemers en de mogelijkheden om vanuit een praktische invalshoek een analyse te maken, heeft LTO opdracht gekregen om gevolgen voor de landbouw in beeld te brengen. Om de objectiviteit te kunnen waarborgen is een extern validatieteam aangesteld.

De landbouwsector ondervindt in principe alleen negatieve effecten van herintroductie. Er zijn 2 methodes gebruikt om de potentiële schade te berekenen. Het gaat daarbij om schade die kan voortvloeien uit aanwezigheid van maximaal 160 edelherten en geen damherten, respectievelijk de combinatie van maximaal 80 edelherten en 160 damherten (basisscenario doelstanden in SER). Het eerste scenario uit het LTO-rapport dat uitgaat van een doelstand van 160 edelherten in combinatie met 160 damherten wordt nu buiten beschouwing gelaten, omdat die niet overeenkomt met het gekozen basisscenario van de SER.

Er zijn 2 methodes gebruikt. De ene methode gaat uit van minimale en maximale voedselopname en een doorrekening daarvan. Op basis hiervan varieert de schade tussen de €21.000 en 3,2 miljoen euro, uitgaande van de maximale doelstand en 50% foerageren op landbouwgewassen. Herten zullen in de praktijk echter geen 100% landbouwgewassen eten en ook niet op één landbouwgewas foerageren. In de praktijk zullen beide gestelde uitersten uit deze benadering dan ook niet gebeuren, maar het was zo wel mogelijk een minimale en maximale gewassen schade te berekenen.

De tweede methode gaat uit van ervaringsgegevens uit de Veluwe en een doorrekening daarvan. Uit deze analyse volgt dat de schade varieert tussen de €35.753 en €53.630. Het externe validatieteam beschouwt de tweede rekenmethode als de meest betrouwbare inschatting van de te verwachten schade.

LTO geeft aan dat deze schadecijfers een afbakening vormen van de onderkant van de op te treden schade (bij 100% foerageren op landbouwgewassen verdubbelen de schadecijfers). Het externe validatieteam geeft aan dat dit een theoretische benadering is want:

- edelherten eten niet alleen landbouwgewassen
- edelherten eten niet alleen hetzelfde gewas
- het gewas is niet jaarrond aanwezig.

Daarnaast geeft het validatieteam aan dat het effect van verzachtende maatregelen (zoals rasters, de plaats van uitzetting etc) niet is meegenomen in het rapport.

Onderzoek recreatiebatan

De belangrijkste recreatiebatan van de herintroductie van edelherten in het Drents-Friese Wold zijn:

- recreatieve bestedingen en werkgelegenheid als gevolg van extra dagtochten;
- recreatieve bestedingen en werkgelegenheid als gevolg van extra overnachtingen;
- verkoop van vlees en geweien;
- betalingsbereidheid voor deelname aan excursies.

De bestedingen zijn onderverdeeld in directe bestedingen (bijvoorbeeld logies op camping, hotel, entree etc.) en afgeleide effecten (bijvoorbeeld uitgaven voor boodschappen en souvenirs).

De te verwachten recreatiebaten komen uit op 2,68 miljoen euro en 89 extra banen van >12 uur. De berekeningen zijn gebaseerd op betrouwbare basisgegevens en de berekeningen zijn vrij conservatief uitgevoerd. De cijfers geven daarmee een realistische inschatting van toekomstige baten zonder op voorhand 'rijk te rekenen'.

Conclusie

Er zijn voordelen voor recreatie en ecologie. Het bewonersonderzoek was overwegend positief. Het landbouwonderzoek geeft aan dat er negatieve effecten te verwachten zijn (inschatting tussen € 35.753,- en € 53.630). Deze effecten kunnen grotendeels worden weggenomen of verzacht. Er is niet op geld gewaardeerde schade benoemd, bv de belemmeringen die mogelijk ontstaan voor toekomstige bedrijfsontwikkelingen, met name in de kapitaalintensieve teelten. Dat staat wel in het onderliggende rapport benoemd, maar het is moeilijk in de raming op te nemen, omdat we niet weten of die zich voordoet.

Ten opzichte van de recreatiebaten uit het onderzoek (2,68 miljoen) kan gesteld worden dat de (financiële) schade beperkt is.

Doel van de SER was om de maatschappelijke baten en lasten goed af te wegen. Uit de SER is gebleken dat er overwegend positieve effecten zijn te benoemen met betrekking tot herintroductie van edelherten en of de spontane komst van damherten in Nationaal Park het Drents-Friese Wold. Om de benoemde negatieve effecten aanvaardbaar te maken zijn randvoorwaarden (zie hierboven) bepaald.

In het afwegingsmodel zijn alle effecten naast elkaar gezet en na een nuancering gewogen. Deze weging is geen eenvoudige optelsom, de waarden zijn zeer divers. De meeste negatieve effecten kunnen opgelost of aanvaardbaar gemaakt worden. De negatieve effecten betreffen met name de landbouwsector, de positieve effecten zijn ecologisch, maatschappelijk en economisch van aard.

Het kernteam SER komt tot de volgende eindconclusie

Herten leveren een positieve bijdrage aan de in het BIP gestelde doelen. Deze positieve bijdrage is niet alleen ecologisch van aard, herten leveren ook een grote maatschappelijke en toeristisch-economische meerwaarde op voor het Drents-Friese Wold. Binnen de landbouw sector zijn negatieve effecten benoemd.

Introductie van edelherten is realiseerbaar, betaalbaar en het is haalbaar om een duurzaam voort bestaande populatie edelherten op de bouwen in het Drents-Friese Wold.

Randvoorwaarden

De belangrijkste voorwaarde is dat de populatie edelherten en damherten langzaam naar de doelstand (160 herten waarbij 1 edelhert uitwisselbaar is voor 2 damherten) toe kan groeien. Dat betekent dat er in een vroeg stadium beheerd (d.m.v. afschot) zal worden. De reden om dit te doen is om mogelijke schade beheersbaar te houden en maatschappelijk draagvlak te creëren. Op deze manier kan ook snel en adequaat worden ingegrepen als zich onwenselijke situaties (zoals onacceptabele schade, gevaarlijke verkeerssituaties etc) voordoen. Dit beheer moet worden opgenomen in het Faunabeheerplan van beide provincies zodat het ook juridisch houdbaar is. Hiermee voorkom je dat je beleid gaat formuleren dat niet uitvoerbaar is.

De randvoorwaarden zijn in H.8 van de SER verder uitgewerkt. Hier wordt ook ingegaan op alle fysieke maatregelen die mogelijk zijn om negatieve effecten te voorkomen of verzachten. Dit zijn bijvoorbeeld:

Hertkerende rasters

Aantalsregulatie

Instellen gebiedsfonds

De plaats van uitzetting (in een stille kern en verder verwijderd van landbouwgebieden)

Het gebruik van lokkickers

Uitwenrasters en samenstelling van de groep om de edelherten honkvast te maken

Gebruik recreatievoorzieningen en infrastructuur

Besluit stuurgroep 2 februari

Op 2 februari 2017 heeft de stuurgroep Regionaal Landschap Drents-Friese Grensstreek over de SER vergaderd. Geconcludeerd werd dat er aan de opdracht voldaan was: het in beeld brengen van positieve

en negatieve effecten van herintroductie edelhert / spontane komst damhert. De stuurgroep kon zich vinden in Deel I van de SER (t/m de conclusie). Afsproken is dat na terugkoppeling met de achterban Deel I in de volgende stuurgroepbijeenkomst formeel zal worden voorgelegd ter vaststelling. Het besluit van de stuurgroep is dat we er samen uit moeten komen. En ook dat er twee aspecten worden onderzocht. Kosten totale omrastering en “het preventieve pakket”, waarbij het gebied deels van een raster wordt voorzien (vanwege landbouw of verkeersveiligheid) en er deels vrije migratie mogelijk blijft. Deel II (randvoorwaarden en aanbevelingen) zal verder uitgewerkt tot een plan van aanpak en zal worden en besproken met de stakeholders.

Planning

In de eerstvolgende stuurgroep (20 april 2017) zal Deel I van de SER formeel worden voorgelegd ter vaststelling. Hierna zal de SER moeten worden vastgesteld door beide GS'en van de provincies Drenthe en Fryslân en kunnen de trajecten in de praktische uitwerking van herintroductie gestart worden. Indien er ingestemd wordt met de plannen zal de feitelijke herintroductie in maart 2018 kunnen plaatsvinden.